

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของหนังสือพิมพ์ต่อนักการเมือง ศิลปินนักแสดง นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไป เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยกรณีศึกษา (Case Study) ที่หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวที่ละเมิดหรือหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตั้งแต่ปี 2536 - 2540 ที่มีการฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินคดี หรือคู่กรณีได้รวมขอมยอมความแล้ว หรือกรณีศาลพิจารณาคดีความเสร็จสิ้น ในกลุ่มบุคคลทั้ง 4 กลุ่ม โดยการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1.1. สืบหาเนื้อหากรณีที่ฟ้องร้องภายในปี 2536 - 2540 จากเอกสารที่ปรากฏ เพื่อตอบคำถามงานวิจัยเกี่ยวกับประเด็นและลักษณะปัญหาการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลที่ปรากฏบนหนังสือพิมพ์ และเปรียบเทียบว่าปัญหาแต่ละกลุ่มบุคคลเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร และกระบวนการโต้ตอบของกลุ่มบุคคลต่อนหนังสือพิมพ์เหมือนหรือต่างกัน

1.2. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยกรณีศึกษา (Case Study) กลุ่มบุคคลที่ตกเป็นข่าวละ 3 กรณี (ยกเว้นกลุ่มนักการเมืองที่มีการฟ้องร้องจำนวนมาก จึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 6 กรณี) และเลือกหนังสือพิมพ์ที่เป็นคู่กรณีกับกลุ่มบุคคลดังกล่าว ซึ่งอยู่ในวงจรของปัญหาการหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงจริยธรรมทางวารสารศาสตร์ และเปรียบเทียบหลักการพิจารณาคดีความของศาล กับหลักการทางวารสารศาสตร์ โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม ซึ่งเป็นทฤษฎีแนวเสรีนิยม แนวคิดและปรัชญาทางกฎหมายว่าด้วยเสรีภาพของสื่อมวลชน และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิการรับรู้ของประชาชน เพื่อตอบคำถามงานวิจัย ในเรื่องต่อไปนี้

- การวินิจฉัยของศาลหรือนักกฎหมาย และการวินิจฉัยของนหนังสือพิมพ์ ทั้งเชิงกฎหมายและเชิงจริยธรรมทางวารสารศาสตร์เหมือนหรือต่างกัน
- ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นหนังสือพิมพ์พิจารณาการนำเสนอข่าวที่หมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยอาศัยหลักกฎหมาย และเกณฑ์ทางจริยธรรมทางวารสารศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ

ตอนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ผู้ตกเป็นข่าวในกรณีที่เลือกมาวิเคราะห์นั้น เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ให้นำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เกณฑ์การตัดสินใจเรื่องค่าเสียหาย เพียงพอต่อความเสียหายหรือไม่ โดยเฉพาะกรณีการรอมชอมก่อนการพิจารณาคดีของศาล รวมทั้งการปกป้องคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลที่ควรมีในประเทศไทย

2.2 สัมภาษณ์หัวหน้าข่าวหรือบรรณาธิการ ที่นำเสนอข่าวกรณีดังกล่าว เพื่อตอบคำถามงานวิจัยเรื่องนโยบายหรือกรอบการตัดสินใจการพิจารณาลงข่าวที่ละเมิดหรือหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

2.3 สัมภาษณ์นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ถามความคิดเห็นต่อกรณีปัญหาดังกล่าวในด้านสิทธิการรับรู้ และการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล รวมทั้งปัจจัยที่ทำให้หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

2.4 สัมภาษณ์นักกฎหมายด้านกฎหมายอาญาเรื่องหมิ่นประมาทอย่างน้อย 2 ท่าน ในกรณีที่ส่วนวิเคราะห์เนื้อหายังไม่มีการวินิจฉัยของศาล เพื่อถามความคิดเห็นต่อกรณีปัญหาควรเป็นไปทิศทางใด

โดยอาศัยแนวคิดและปรัชญาทางกฎหมายว่าด้วยสิทธิส่วนบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและการนำเสนอข่าว แนวคิดทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมทางวารสารศาสตร์

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา :

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่
 - 1.1. คำพิพากษาศาลฎีกา และคำสั่งฟ้องจากอัยการสูงสุด ในประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เฉพาะเรื่องที่หนังสือพิมพ์ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ปี พ.ศ.2536 - 2540
 - 1.2. หนังสือพิมพ์ วารสาร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวสารที่เป็นกรณีศึกษาเรื่องการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2536 - 2540)

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่

- 2.1. ผู้ตกเป็นข่าวในกรณีศึกษาที่เลือก
- 2.2. หัวหน้าข่าว หรือบรรณาธิการที่ทำข่าวกรณีดังกล่าว
- 2.3. นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนที่ศึกษาด้านสิทธิส่วนบุคคล
- 2.4. นักกฎหมายด้านกฎหมายอาญาเรื่องหมิ่นประมาท หรือกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิด

กลุ่มประชากรที่ใช้และวิธีการเก็บข้อมูล

กรณีปัญหาที่ผู้ตกเป็นข่าวเสียหายต่อการละเมิดหรือหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลจากหนังสือพิมพ์ แล้วฟ้องร้องในกระบวนการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและหมิ่นประมาท และตามกฎหมายอาญา ตั้งแต่สมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย ถึง ปัจจุบัน (2536 - 2540)

กลุ่มตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในกรณีดังต่อไปนี้

	นักการเมือง		ศิลปิน		นักธุรกิจ		ประชาชนทั่วไป	
สิ้นสุดคดี	ณรงค์ วงศ์วรรณ บรรหาร ศิลปอาชา	ไทยรัฐ, มติชน, ข่าวสด, แนวหน้า, ผู้จัดการ รายวัน มติชน	ภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก	ข่าวสด	ธนาคาร แซ่เล้า	เดลินิวส์	กรรณา พิมพ์สุวรรณ	ไทยรัฐ
รวมชอม ก่อน พิจารณาคดี	ชวน หลีกภัย โกศล พลกุล	ไทยรัฐ สยาม โพสต์ มติชน	สิริวิมล เจริญปุระ	ไทยรัฐ	อัญชลี กาญจนาศรุต	ผู้จัดการ รายวัน	วรรณฤดี กลิ่น ขจร	สยาม กีฬาราย วัน
อยู่ระหว่าง การดำเนิน คดี	สุวิทย์ คุณกิตติ เนวิน ชิดชอบ	สยาม โพสต์ แนวหน้า	ธิดา ธีระรัตน์	ไทยรัฐ	คีรี กาญจนพาสน์	ผู้จัดการ รายวัน	นวพร งามวิจิตร วงศ์	ไทยรัฐ

** เนื่องจากกลุ่มนักการเมืองมีการฟ้องร้องเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น จึงเลือกตัวอย่างเพิ่มมากขึ้น

* เป็นกรณีที่เลือกศึกษาเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าว และผู้ตกเป็นข่าวเลือกตัวแทนกลุ่มละ 1

เครื่องมือในการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล (Content analysis)

1.1. ใช้แบบตารางการบันทึกข้อมูล (Coding Sheet) ตารางที่ 1

- กลุ่ม
- ปีพ.ศ.ที่เกิดปัญหาหรืออยู่ระหว่างดำเนินคดี
- ชื่อ-ตำแหน่ง
- หนังสือพิมพ์ที่ถูกร้อง
- ฐานความผิด
- ประเด็นปัญหา
- วิธีการเยียวยาความเสียหาย
- ผลการดำเนินคดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บจากแหล่งข้อมูลเอกสารปี พ.ศ.2536 - 2540 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลมาเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ เพื่อบรรยายผลในสิ่งที่เกิดขึ้น

1.2. เลือกกรณีศึกษาแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้ Coding sheet ตารางที่ 2 ซึ่งมีขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) เลือกหนังสือพิมพ์ที่น่าเสนอข่าวหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเป็นวันแรก จากกรณีศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งหนังสือพิมพ์มีปัญหากับผู้ตกเป็นข่าว
- 2) ชี้นำประเด็นที่เป็นปัญหา
- 3) วิเคราะห์กระบวนการตอบโต้ของผู้ตกเป็นข่าวลงใน Coding Sheet
- 4) วิเคราะห์การวินิจฉัยของศาล และการวินิจฉัยของหนังสือพิมพ์ ทั้งเชิงกฎหมายและเชิงจริยธรรมทางวารสารศาสตร์ลงใน Coding Sheet และการวินิจฉัยของนักกฎหมายประกอบ
- 5) เปรียบเทียบแต่ละกรณีเพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นปัญหา ทั้งเชิงกฎหมายและเชิงจริยธรรมทางวารสารศาสตร์

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

2.1. สัมภาษณ์ผู้ตกเป็นข่าวจากกรณีศึกษาที่เลือก เพื่อทราบถึงกระบวนการตอบโต้ทั้งเชิงกฎหมายและเชิงจริยธรรมทางวารสารศาสตร์ในประเด็นดังต่อไปนี้

- ความรู้สึก หรือปฏิกิริยาเมื่อหนังสือพิมพ์ลงข่าว
- แรงจูงใจสำคัญที่นำเรื่องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
- เกณฑ์การพิจารณาเรียกค่าเสียหาย และความเพียงพอต่อการเยียวยาความเสียหาย
- เปรียบเทียบการประนีประนอมยอมความกับการดำเนินคดีจนถึงที่สุด
- เปรียบเทียบโดยให้เลือกระหว่างสิทธิการรับรู้ข่าวสารและสิทธิส่วนบุคคล
- ผู้มีชื่อเสียงควรได้รับการคุ้มครองเรื่องสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่
- ในกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ใครควรจะมีสิทธิส่วนบุคคลมากกว่ากัน
- บทลงโทษหรือความรับผิดชอบที่หนังสือพิมพ์ควรมีต่อการนำเสนอข่าว
- ปัจจัยที่หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

2.2. สัมภาษณ์บรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวที่นำเสนอข่าวกรณีนั้น เพื่อทราบถึงการตัดสินใจในการนำเสนอข่าว ตามประเด็นต่อไปนี้

- ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ อายุการทำงาน วุฒิการศึกษา
- แรงจูงใจหรือนโยบายในการนำเสนอข่าวนั้น
- กรอบการตัดสินใจของนักข่าว และบรรณาธิการข่าวก่อนการนำเสนอ เช่น ความเข้าใจเรื่องจริยธรรมทางวารสารศาสตร์ ความเข้าใจการรับผิดชอบกฎหมาย
- ความรับผิดชอบต่อการนำเสนอข่าว
- เปรียบเทียบความสำคัญสิทธิส่วนบุคคลกับสิทธิการรับรู้ข่าวสาร
- เปรียบเทียบการประนีประนอมยอมความกับการดำเนินคดีจนถึงที่สุด
- ผู้มีชื่อเสียงควรได้รับการคุ้มครองเรื่องสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่
- ในกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ใครควรมีสิทธิส่วนบุคคลมากกว่ากัน
- หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับควรมีจริยธรรมทางวารสารศาสตร์เป็นของตนเองอย่างจริงจังหรือไม่
- ปัจจัยที่หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

2.3. สัมภาษณ์นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนเพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีปัญหาดังกล่าว และเพื่อทราบถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวดังกล่าว

- เปรียบเทียบความสำคัญของสิทธิส่วนบุคคลกับสิทธิการรับรู้ข่าวสาร
- ผู้มีชื่อเสียงควรได้รับการคุ้มครองเรื่องสิทธิส่วนบุคคลหรือไม่
- ในกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ใครควรมีส่วนบุคคลมากกว่ากัน
- เปรียบเทียบการประนีประนอมยอมความกับการดำเนินคดีจนถึงที่สุด
- หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับควรมีจริยธรรมทางวารสารศาสตร์เป็นของตนเองอย่างจริงจังหรือไม่
- ปัจจัยที่หนังสือพิมพ์นำเสนอหมิ่นเหม่ต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ตอนที่ 3 นำเอาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) มาประกอบการอธิบายการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)